

УДК 37.011.3-051(477-22)''1920/1930''(092)

Василь СОКІЛ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3164-1217>

УЧИТЕЛЬ-ПАТРІОТ

Йдеться про вчителя у с. Волосянці, діяльність якого випала на кінець 1920-х — 1930-ті роки. Розглянуто його життєвий шлях, педагогічну та просвітницьку роботу. Звернуто увагу на малярські та театральні уподобання Д. Романця. Він виховав цілу когорту учнів, які стали в 1940-х роках на боротьбу за незалежність України.

Ключові слова: учитель, патріот, життєвий шлях, «Прогресивна», художник.

© В. СОКІЛ, 2018

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 5 (143), 2018

Важливу роль в культурно-освітньому житті села Волосянки на Сколівщині наприкінці 1920-х — у 1930-х роках відіграв учитель, директор школи Дмитро Романець. Про нього я дещо чув від свого батька, який був його учнем, а також інших однокласців, котрі безпосередньо контактували з ним. Однак досі немає жодних оприлюднених його біографічних даних, інформації про освіту, трудову діяльність тощо. Працюючи в Центральному державному історичному архіві у Львові, мені пощастило знайти унікальні документи, які проливають світло на цю непересічну особистість.

Один з тих документів, який сам власноручно подав декларант, — «Витяг відомостей про стан служби і кваліфікації», заповнений польською мовою на початку травня 1939 року [8, арк. 5—6 звор.]. Згідно з ним, Д. Романець народився 26 травня 1886 року в селі Чернокінці Великі Гусятинського повіту (тепер Чернокінці Чортківського району Тернопільської області). У графі «narodność» він записав: «українська», а про сімейний стан — «вільний» (в іншому місці — «самотній»). Про освітній рівень інформував, що закінчив учительську семінарію в Станіславові (тепер Івано-Франківськ) 15 червня 1912 року. Далі розпочалася його педагогічна діяльність («служба наuczycielska») в однокласній школі села Лавочне на Сколівщині. Там він пропрацював з 1 лютого 1913 по 30 вересня 1917 року. Далі перебував у Труханові від 1 вересня 1919 до 15 жовтня 1919 року, але без офіційної служби. 20 травня 1920 року призначений в однокласну школу в Хашовані, де вчителював понад вісім років, точніше, до 31 липня 1928 року.

У той період Д. Романець поглибив своє навчання в Стрию, підтвердивши кваліфікацію шкільного вчителя, яка документально засвідчена 24 березня 1922 року. Невдовзі йому доручили значно більшу школу, оскільки 14 червня 1928 року Шкільна повітова рада призначила його директором школи у Волосянці. Тут він активно включився в освітній процес. Результати стали очевидні: за успішну роботу на цій ниві Д. Романця рішенням повітової Шкільної ради 29 грудня 1929 року було відзначено «похвалою». Позитивну оцінку його праці за 1937—1938 роки дав шкільний інспектор Тадеуш Пахорек 15 листопада 1938 року, записавши, що вона «dostatozna» («достатня»). Далі у XVII розділі «витягу» читаємо: «Po wydaniu oseny nie wizytowany» («Після видання оцінки не інспектований») [8, арк. 6 звор.]. Знаю-

Wyciąg z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego.

I. Imię i nazwisko: *Dymitr Romanec*

II. Data i miejsce urodzenia (miejscowość, powiat, kraj): *26. IX. 1888 w Krasnohoronach, gubernia Kijowska, powiat Kijowski*

III. Narodowość: *ukraińska* IV. Wyznanie: *grecko-katolickie*

V. Stan: *wdowy* VI. Stanowisko męja — żony:

VII. Hość dzieci (imię, data urodzenia):

VIII. Wykazanie ogólne i zasadnicze zawodowe: *Lectionariusz w gimnazjum w Krasnohoronach dnia 14. II. 1912 r. 5*

IX. Kwalifikacje zawodowe: *Wzrost na wydziału szkół powiatowych. 2. Stycznia 1922 r. 6. 500*

X. Służba lub praca zawodowa przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej:

Rodzaj służby lub praca zawodowa oraz nazwa urzędu lub instytucji, w której pracował	Czas jej pełnienia			Bieżąca		Ze służby tej względnie pracy salicyzacja ogólna do wypisania opisanego lat, miesięcy, dni — dekretem z dnia
	od — do	lat	mies.	dni	lat	
<i>Wzrost na wydziału szkół powiatowych w Krasnohoronach</i>	<i>1. 5. 1913 do 10. 12. 1917</i>	<i>4</i>	<i>8</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>Zaliczenie 5 lat z 8 miesięcy pracy w wydziale szkół powiatowych w Krasnohoronach z 17. 5. 1922 r. 2. 40071/5.</i>
<i>Wydział szkół powiatowych w Krasnohoronach</i>	<i>1. 5. 1913 do 10. 12. 1917</i>	<i>4</i>	<i>8</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>Zaliczenie 5 lat z 8 miesięcy pracy w wydziale szkół powiatowych w Krasnohoronach z 17. 5. 1922 r. 2. 40071/5.</i>
<i>Wydział szkół powiatowych w Krasnohoronach</i>	<i>1. 5. 1913 do 10. 12. 1917</i>	<i>4</i>	<i>8</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>Zaliczenie 5 lat z 8 miesięcy pracy w wydziale szkół powiatowych w Krasnohoronach z 17. 5. 1922 r. 2. 40071/5.</i>

XI. Staly (Dyrektor, asystent, nauczyciel) w myśl art. 115 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych dla nauczycieli. (Dekret ustalenia z dnia 3. XII. 1922 r. 2672/23 (Dekretu ustalenia jeszcze nie otrzymał). Data złożenia egzaminu praktycznego (drugiego) w szkołach powiatowych: *24. 10. 1926.*

XIII. Uposażenie: Grupa *Vm*. Data ostatniego pouniesienia do grupy *Vm 1927*

XIV. Urlopy płatne, bezpłatne i nieobecność na służbie w ciągu trzech ostatnich lat (od—do): *—*

XV. Odmoczenia — pochwały — kary dyscyplinarne — zawieszenia w służbie: *Otrzymał prośbę z dnia 20. 1. 1928 r. 2941/23*

Стан служби і кваліфікації Д. Романця

SWIADECTWO SZKOŁY Powszechniej

Mirnow Michail

urodzony dnia *7 maja* 1932 r. w *Woborzynie*

powiatu *szczyńskiego* ródziny (wyznania) *grecko-katolickiej*

uczęszczał — do klasy *III* i otrzymał —

za rok szkolny 1932/33 oceny następujące:

sprawowanie	<i>dobrze</i>
religia	<i>dobrze</i>
język polski	<i>dobrze</i>
język <i>ruski</i>	<i>dobrze</i>
historia	<i>dobrze</i>
geografia	<i>dobrze</i>
nauka o przyrodzie	<i>dobrze</i>
arytmetyka z geometrią	<i>dobrze</i>
rysunki	<i>dobrze</i>
zajęcia praktyczne	<i>dobrze</i>
śpiew	<i>dobrze</i>
wzuchowania cieleśne	<i>dobrze</i>

Opisali — dni szkolnych *23*, w tym nie usprawiedliwiono *5*

Na tej podstawie *Mirnow Michail* ma prawo do *III* klasy.

Publiczna Szkoła Powszechna stopnia *III*

Nr *34* im. *Mirnow Michail*

w *Woborzynie* (powiat *szczyński*)

dnia *21 czerwca* 1939 r.

Nr *34* *Romanec* (Opiekun klasy)

Skala ocen bardzo dobra, dobra, dostateczna, niedostateczna.

Str. P. 10. Drukarnia Państwowa w 1935 r. Cena 8 gr

Табель успішності М.Ріжніва за підписом Д. Романця

Do

Mirnow Michail

Woborzynie

ze Lwowa

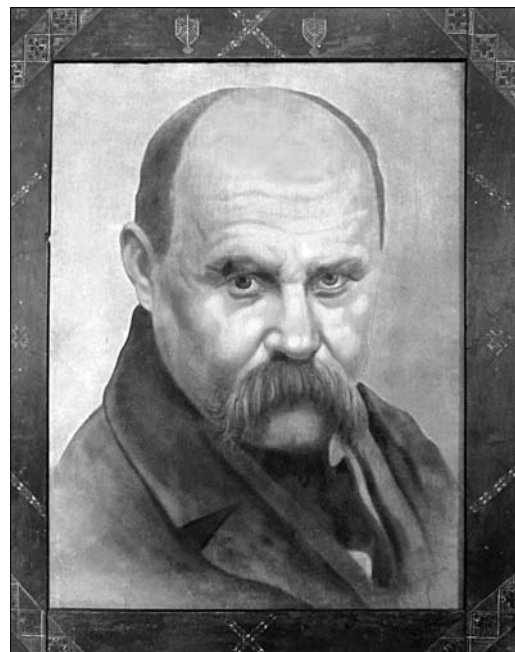
Inspektorowi Szkoły

w Stryju

Proszę o udzielenie informacji o warunkach przyjęcia do szkoły w Woborzynie. Proszę o udzielenie informacji o warunkach przyjęcia do szkoły w Woborzynie.

D. Romanec dnia 20 października 1938

Заява Д. Романця про участь у конкурсі на керівника школи у Воłosянці

Тарас Шевченко. Портрет роботи Д. Романця. Воłosянка, 1930-ті рр. Зберігається в домашньому архіві В. Сокола

чи про подальшу процедуру затвердження на посаду, Д. Романець звернувся 20 листопада 1938 року із заявою до шкільної кураторії у Львові та шкільної інспекції в Стрию, в якій просив залишити його керівником двокласної школи у Волосянці [7, арк. 4]. Однак висновки виявились не на його користь. Нижче подаю цей документ в українському перекладі для ознайомлення ширшої читацької аудиторії:

«Інспектор шкільний

в Стрию,

дня 2 травня 1939 р.

№ 174/39.

Кураторія Львівського шкільного округу.

Бюро персональне.

Справа: Волосянка — конкурсна комісія на посаду керівника школи. У Львові.

На оголошений кураторією конкурс 31 серпня 1938 р., № 7—8 на посаду керівника школи у Волосянці представлено тільки одне подання п. Дмитра Романця, яке стосувалося керівника тієї школи.

Незважаючи на повне виконання своїх обов'язків у школі загалом, проте він не виявляє ані потрібної ініціативи й енергії в напрямі піднесення школи, ані теж не впливає на село, щоб уберегти підопічну вчительку-польку від постійних дошукувань з боку різнополітичного середовища. За громадою Волосянки знаходиться прикордонна зона за 8 км від угорського кордону. Вищеназвані околиці вимагають особи іншого типу на посаді директора школи.

За шкільного інспектора (підпис).

Кураторія львівська. Бюро персональне.

№ 23145. 15 травня 1939.

Начальник (підпис).

Львів, дня 31.XI.1939» [5, арк. 1].

Неважко зрозуміти причини відмови Д. Романцю зайняти посаду директора школи у Волосянці. По-перше, йдеться про якісь незрозумілі стосунки з «вчительською-полькою», а по-друге, підкреслюється близькість села до угорського кордону. Саме там, за кордоном, у Хусті в березні 1939 року була проголошена Карпатська Україна, яку очолив Августин Волошин. Місцеві жителі симпатизували цьому державному утворенню, дехто брав безпосередню участь у цих подіях. Так-от, на посаді директора школи у Волосянці польська влада хотіла мати свою лояльну людину.

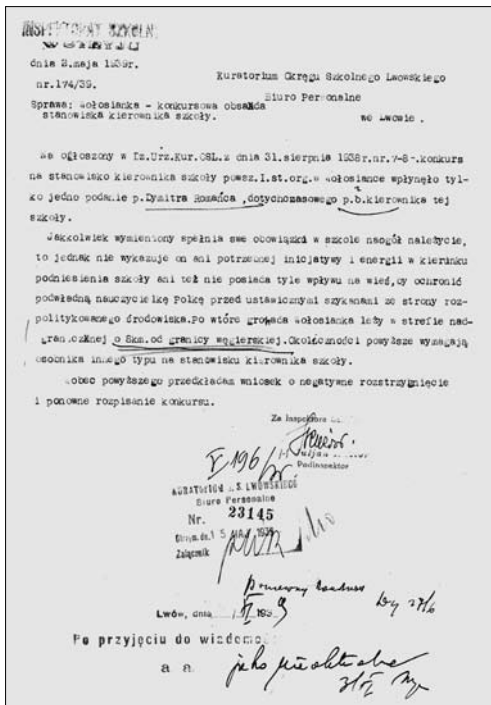
Д. Романець ще трохи мешкав у селі, але вже не займав посади керівника школи. Далі відбулася ра-

Пам'ятник на могилі Д. Романця у с. Верхнячка на Сколівщині

дянська окупація краю, для якої такий учитель також виявився незручним. У роки війни він перебивався без роботи, а вже після її закінчення потрапив у школу до Вижлова (тепер Верхнячка) на Сколівщині, де перебував під постійним пресингом. Там він і помер. Небайдужі селяни через деякий час поставили на його могилі хрест з написом: «Тут спочиває учитель Романець Дмитро Онуфрійович. Р. н. 1888. Упокоївся 1966. Вічна йому пам'ять».

А тепер повернімося до діяльності Д. Романця у Волосянці. Кілька слів про школу 1920—30-х років, яка спочатку була однокласною і навчання проходило тільки польською мовою. Як свідчать архівні документи, громада села звернулася 21 березня 1925 року до Шкільної повітової ради у Скольному з таким проханням: «Батьки українських (guskich,

Висновок конкурсної комісії на керівника школи у Волосянці

Просвітянський хор у Волосянці. 1938. У першому ряді зліва учитель Д. Романець, у центрі сидить о. М. Ревакович

rusińskich) дітей в громаді Волосянки складають 81 (вісімдесят оден) декларацій за 106 (сто шість дітей) з домаганням української (ruskiej, rusińskiej) мови навчання [1, арк. 32]. Цю вимогу Шкільна повітова рада розглянула та підтримала двомовність в однокласній школі у Волосянці [6, арк. 1].

З приходом нового директора Д. Романця шкільництво в селі активізувалося, відповідно збільшився контингент учнів. Згідно зі статистичним звітом директора, у Волосянській школі 1933 року налічувалося 215 учнів 1921—1926 років народження, з них римо-католиків — 0, греко-католиків — 209, євреїв («тојзecz») — 6. Тоді Д. Романець ініціював

створення вже двокласної школи. Кураторія Сколівського округу в Стрию винесла позитивну ухвалу щодо двокласної школи на користь українських дітей, вказавши при тому на «брак у тій школі дітей польської національності». Додам, що чотирикласною школа стала наприкінці 1930-х років.

Колишні учні Д. Романця згадують, що це був дуже добрий учитель, директор школи, дбав про те, щоб їм дати глибокі знання. На уроках вимогливий, учив по-українськи писати, читати, рахувати. Збережене шкільне свідоцтво Михайла Ріжніва за підписом керівника 21 червня 1939 року вказує на кількість предметів у другому класі: поведінка, релігія, польська мова, українська (ruska) мова, арифметика з геометрією, малювання, практичні заняття, співи, фізичне виховання («ćwiczenie cielesne»). Напроти кожного предмета виписана оцінка «дуже добре».

Єфросинія Юрків (у заміжжі Муштук), 1929 року народження, повідомила, що Д. Романець гарно грав на скрипці, керував хором, влаштував з місцевими жителями різні вистави. За словами того ж Михайла Ріжніва, 1930 року народження, Д. Романець намалював портрет Тараса Шевченка, який наприкінці 1930-х років передали до української крамниці. Там він знаходився до середини 1950-х років. Однак тоді почався тотальний наступ на все українське, національне. До слова, в той час у крамниці працював мій батько, котрий узяв цей портрет додому на переховування. Він досить довго висів на стіні у батьківській оселі, а зараз знаходиться в автора цієї статті як цінна історико-мистецька реліквія.

Д. Романець виявився достатньо активним у громадському житті села. Як свідчать архівні документи, 1933 року він став головою «Просвіти». Згідно зі звітом від 9 листопада 1933 року в місцевому осередку нараховувалося 26 членів просвітян. Окремо наголошувалося на безпосередній участі священиків — о. Михайла Реваковича та сотрудника Маркіяна Кашуби [2, арк. 18—19]. В іншому звіті від 26 лютого 1934 року Д. Романець висловив безпосереднє бажання побудувати «дім» для «Просвіти», а також збільшити кількість книжок у бібліотеці. Крім того, він особисто вголос читав для жителів «Кобзаря» Тараса Шевченка, «Мойсея» та «Каменярі» Івана Франка. Для вистави придбав три пари шароварів та чотири залізні шаблі «з похвами». На особну картку записав просвітянами о. М. Кашубу та о. М. Рева-

ковича з племінниками останнього — колишня вчителька у Волосянці Людмила Грушка та відставник-емерит Олександр Торба [3, арк. 20—21].

Наприкінці 1934 року Д. Романець передав мандат голови «Просвіти» Дмитрові Веприву. Щоправда, в додатку до звіту поміщено таку інформацію: «Подаємо до відома, що тільки Д. Романець працював у читальні» [4, арк. 26]. Таким чином він поповнював не тільки свої знання, а, щонайголовніше, передавав їх учням, котрих виховував у душі патріотизму. Чимало з них стали невдовзі в ряди українських повстанців, які зі зброєю в руках захищали Україну та віддали життя за неї в 1940-х роках. Хочу назвати імена тих достойних учнів, які мені вдалося відшукати у списку, який свого часу зробив Д. Романець.

1921 рік

1. Білинець Теодор — греко-католик, народився 18.III, батько Теодор, мати Пелагея, № будинку 155.

2. Коруд Петро — греко-католик, народився 23.V, батько Василь, мати Марія, № будинку 245.

3. Сивоус Теодор — греко-католик, народився 1.X, батько Микола, мати Фама, № будинку 166.

1922 рік

1. Зинич Григорій — греко-католик, народився 14.II, батько Теодор, мати Анна, № будинку 155.

2. Кам'янчин Михайло — греко-католик, народився 15.V, батько Микола, мати Анна, № будинку 179.

3. Сідорчак Іван — греко-католик, народився 7.III, батько Микола, мати Марія, № будинку 165.

1923 рік

1. Гриців Михайло — греко-католик, народився 2.III, батько Михайло, мати Марія, № будинку 75.

2. Добровольський Теодор — греко-католик, народився 21.III, батько Іван, мати Анастасія, № будинку 225.

3. Кам'янчин Іван — греко-католик, народився 29.IX, батько Іван, мати Анастасія, № будинку 269.

4. Коруд Олекса — греко-католик, народився 6.X, батько Іван, мати Параскевія, № будинку 215.

5. Рошкович Василь — греко-католик, народився 19.III, № будинку 167.

6. Смоляк Іван — греко-католик, народився 13.III, батько Михайло, мати Анна, № будинку 137.

7. Сокол Іван — греко-католик, народився 27.V, батько Григорій, мати Анна, № будинку 173.

1924 рік

1. Гриців Василь — греко-католик, народився 1.VI, батько Іван, мати Анна, № будинку 226.

2. Гриців Семен — греко-католик, народився 15.IX, мати Марія, № будинку 172.

3. Денечко Олекса — греко-католик, народився 30.I, батько Михайло, мати Марія, № будинку 207. 1925 рік

1. Добровольський Дмитро — греко-католик, народився 6.X, батько Пафнутій, мати Параскевія, № будинку 12.

2. Зинич Никифор — греко-католик, народився 26.III, батько Теодор, мати Пелагія, № будинку 50.

3. Король Теодор — греко-католик, народився 11.II, батько Оксентій, мати Анна, № будинку 156.

4. Ружилевич Михайло — греко-католик, народився 21.VIII, батько Іван, мати Параскевія, № будинку 23.

5. Сокол Григорій — греко-католик, народився 28.II, батько Іван, мати Олена, № будинку 173.

1926 рік

1. Бурак Теодор — греко-католик, народився 7.VIII, батько Максим, мати Параскевія, № будинку 90.

2. Денечко Петро — греко-католик, народився 10.III, батько Михайло, мати Марія, № будинку 207.

3. Сюшко Михайло — греко-католик, народився 1.V, батько Василь, мати Анна, № будинку 153 [9, арк. 10—14].

Отже, за більш ніж десять років життя і праці у Волосянці Д. Романець проявив себе кваліфікованим учителем з різнобічними інтересами, добрим керівником школи. Він виховав чималу когорту учнів — національно свідомих українців. До того ж, його активна громадсько-просвітницька робота стала гідною для поцінування та наслідування. Тому в пам'яті вже кількох поколінь збереглося це ім'я, посівши чільне місце в історії села.

1. До Пана Шкільного Інспектора в Сколім. 1925 (Домагання громади с. Волосянки української мови навчання) // Парохіальний архів с. Волосянки. — Арк. 32.

2. Звідомлення читальні «Просвіта» с. Волосянки. 9 листопада 1933. Голова Дмитро Романець // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 348. — Оп. 1. — Од. зб. 1645. — Арк. 18—19 звор.

3. Звідомлення читальні «Просвіта» с. Волосянки. 26 лютого 1934. Голова Дмитро Романець // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 348. — Оп. 1. — Од. зб. 1645. — Арк. 20—21.

4. Звідомлення читальні «Просвіта» с. Волосянка. 31 грудня 1934. Голова Дмитро Вепрів. Додаток до звіту // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 348. — Оп. 1. — Од. зб. 1645. — Арк. 26.
  5. Do Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Wolosianka — konkursowa obsada stanowiska kierownika szkoły. Dnia 2. maja 1939 // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 179. — Оп. 7. — Од. зб. 22030. — Арк. 1.
  6. Do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie. Skole. Dnia 26 czerwca 1925. Wolosianka, szkoła 1 klasowa z ruskim językiem nauczania, zmiana na dwujęzyczność // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 179. — Оп. 2. — Од. зб. 511. — Арк. 1.
  7. Do Kuratorium Okręgu Szkolnego w Stryju. Wolosianka, dnia 20/X.1938. (Заява Д. Романця про участь у конкурсі на керівника школи) // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 179. — Оп. 7. — Од. зб. 22030. — Арк. 4.
  8. Wyciąg z wykazu stany służby i kwalifikacyjnego / Dmytro Romanec // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 179. — Оп. 7. — Од. зб. 22030. — Арк. 5—6 звор.
  9. Wykaz I. Dzieci, roczniki 1920—1926 / D. Romaniec, kierownik szkoły // Центральний державний історичний архів у Львові. — Ф. 179. — Оп. 2. — Од. зб. 511. — Арк. 10—14
- Do Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Wolosianka — konkursowa obsada stanowiska kierownika szkoły. (1939, Dnia 2. maja). In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 179. Op. 7. Od. zb. 22030. Ark. 1 [in Polish].
- Do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie. Skole. (1925, Dnia 26 czerwca). Wolosianka, szkoła 1 klasowa z ruskim językiem nauczania, zmiana na dwujęzyczność. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 179. Op. 2. Od. zb. 511. Ark. 1 [in Polish].
- Do Kuratorium Okręgu Szkolnego w Stryju. Wolosianka, (dnia 20/X.1938). (Zaiava D. Romantsia pro uchast' u konkursi na kerivnyka shkoly). In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 179. Op. 7. Od. zb. 22030. Ark. 4 [in Polish].
- Wyciąg z wykazu stany służby i kwalifikacyjnego. Dmytro Romanec. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 179. Op. 7. Od. zb. 22030. Ark. 5—6 zvor. [in Polish].
- Wykaz, I. Dzieci, roczniki (1920—1926). D. Romaniec, kierownik szkoły. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 179. Op. 2. Od. zb. 511. Ark. 10—14 [in Polish].

REFERENCES

- Do Pana Shkil'noho Inspektora v Skolim. (1925). (Domahannya hromady s. Volosianky ukrains'koi movy navchannia). In *Parokhial'nyj arkhiv s. Volosianky*. Ark. 32 [in Polish].
- Zvidomlennia chytal'ni «Prosvita» s. Volosianky. (1933, 9 lystopada). Holova Dmytro Romanets'. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 348. Op. 1. Od. zb. 1645. Ark. 18—19 zvor. [in Polish].
- Zvidomlennia chytal'ni «Prosvita» s. Volosianky. (1934, 26 liutoho). Holova Dmytro Romanets'. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 348. Op. 1. Od. zb. 1645. Ark. 20—21.
- Zvidomlennia chytal'ni «Prosvita» s. Volosianka. (1934, 31 hrudnia). Holova Dmytro Vepriv. Dodatok do zvituu. In *Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv u Lvovi*. F. 348. Op. 1. Od. zb. 1645. Ark. 26 [in Polish].

Vasyl Sokil

TEACHER-PATRIOT

The article is about a teacher in v. Volosianka, whose activities fell on the end of the 1920s—1930s. His life path, pedagogical and educational work has been considered. The attention is drawn to the paintings and theatrical tastes of D. Romantsia. He trained a group of students who in 1940s became members of the struggle for Ukraine's independence.

Keywords: teacher, patriot, life path, «Prosvita», artist.

Василь Сокил

УЧИТЕЛЬ-ПАТРИОТ

Речь идет об учителе в с. Волосянке, деятельность которого выпала на конец 1920-х — 1930-е годы. Рассмотрены его жизненный путь, педагогическую и просветительскую работу. Обращено внимание на малярные и театральные вкусы Д. Романца. Он воспитал целую когорту учеников, которые стали в 1940-х годах на борьбу за независимость Украины.

Ключевые слова: учитель, патриот, жизненный путь, «Просвіта», художник.